

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 59 (10351) 1977 чылдың март 12, суббота 1925 чылда үндээлелтинген Өртөө 2 көп. (СЭТА).

Партияның болгаш чазактың ада сагыш салышкынының ачызында онгу беш чылда Совет Тываның бүдүрүкчү күштери улам хөгжүүр, үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый продукциязы элбекшир, чоннуң материалдыг чаагай байдалы, культура деңгели улам бедир.

ПЕРСПЕКТИВАЛАР ХЕЙ-АЪТ КИИРГЕН

«Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштери улам ийи комп-лектиг хөгжүдериш тарады-биле хемчеглерини дугайында СЭКП ТН-ның болгаш ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы база ол айтырыш чугаалажып кырган СЭКП Тыва обкомунун IV пленумунун материалдарып Тес-Хем районун аймакчы чонлары калба-биле та-выжын турар. Районун пар-тия, совет органдары хой-ши-ти органдарының кужу-жине даянып алап, бо чүгү-лү документтери чонун ала-бырү кескертине та-ймырлар чедир дөш азын хемчеглерин ап чорут-кан.

Партия райкомунун пропа-гандистер бөлүгү тус-тус аймак-айылдарга үнүшкү-лери кылган. Ажыл-агый-ларын бүдүрүгө, албан ор-ганизация черлерин партия, комсомол организацилалары-ның агитаторлары, пропаган-дистер бо хүнерде иракы кыштактарда турар малчы-ларның ортузунда лекция, беседалары номчуп чоруп турарлар.

Баш-Хемниң комсомолчулары «Революцияның мадырлары комсомолчу-аныктар брига-дарының хураалында», «Бо-ду дөш база революцияның солдамы дөш» деп кыйгыр-ларын ала-биле ажылдар иштелиштир алашкан. «Тес-Хем» совхозтун мал чөм-беткөр комсомолчу-аныктар бригадалы ол чаагай үгериш элериш, Тывага партизан шим-чээкининиң ууртукчулары-нын бирөөсү С. К. Кочетовту бодунун составыга кыяп са-нап болгаш, юбилей хүнүнө чедир оң үлүг-норманы док-таамал ажыр күөсөдир ху-лөткөн.

Программа болдурган

Тываның даг-дүгү арыглар В. И. Ленин аттыг комбинизының руднигиң коллектары онгу беш чылдың ийги чымыңы план-ны оонадаларын хуусаа бетинде күөсөдир дөш кызымак ажылдап, боттарының алга социалисттиг хүлээгелерин ай санында азыр күөсөдир турар. Рудниге ажылдап турарларын ажим-иши, тура-сорукчу чорундан нити комбинизтиг ажылдап кылар продукцияны элбекшир болгаш шынар улуу-биле хамааржыр. Ичингаш бо коллектитиң кижигүнери алган хү-лээгелерин доктаамал ажыр күөсөдир, му-ракчыларын одурууда кирген.

Ичингаш, «Хундуледиң Демдээ» ордениң эллектиң, Тыва АССР-ниң алдарыг да-мыш Николай Иванов Силич, ол-да мар-калың экскаваторунун машинасы, Куш-ажыдың Кызыл Тук ордениң эллекти-нин, 1976 чылдың социалисттиг чарык-чының тилекчиси А. И. Бойков, эдикчи-ниң С. Доможиков, Күжүгет Малчы-оолдун уурткан комсомолчу-аныктары эки-нажык болгаш оон-да өскелер алган хү-лээгелерин доктаамал ажыр күөсөдир ту-рар.

Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштери улам ийи комп-лектиг хөгжүдөр хемчег-лер дугайында СЭКП ТН-ның, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы бол-ган ол талазы-биле айтырыш чугаалажып СЭКП обкомунун IV пленумунун шим-тирлерин бо коллектитиң бүдүрүгө ху-раалдарына чугаалашкан. Аныя Тыва АССР-ниң хөгжүдери дөш Коммунисттик партияның болгаш Совет чазактың ада са-гыш салышкыныга Тываның даг-дүгү арыглар В. И. Ленин аттыг комбинизының руднигиң коллектитиң өрүп четтиргенин илередиң, аяаа күш-ажылчы бектик көрү-түлөр-биле зарылдарын хүлээгелер.

Өвүрнүң бир аныл-агыйында СОРУК КИРИИШКИН-БИЛЕ

СЭКП Тыва обкомунун чоок-та чаа болуп эртен пленумунун материалдары-биле бистиң бригадалың кижигүнери тавышкан болгаш республика-ның бүдүрүкчү күштерин улам ийи комп-лектиг хөгжүдөр дугайында партияның болгаш чазактың ап чорудуп турар хемчеглеринге сорук кирген ажылдап турарлар.

Бо чылгы байдалымыз эки. Хойнун деңгелдең шымак. Бригадада төрөө 2000 хойдан ол хире хурагалы алган бис. Олар оңча-меңде доругту тур-лар. Устүнде алаан малчы-ларымыз багы бектик көрүтүр-гелер чедир ала-биле боттарының арга-мергелелеринге аныктары өредни турар-лар. Ичингаш, кыштагаан-нының түнелени үдүрүп ту-ра, муракчыларын сагы өр-көн чылдазын олар өөр дөр-лөңө иделелис улуз.

Өвүр районда «Коммунистче орук» коллектитиң Кужур-Чыра фермизының коллектитиң Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин комп-лектиг хөгжүдөр дугайында партия болгаш чазак-тың доктаалына сорук кир-геш, улам соруктуг ажылдап турарлар.

Фермизин коллектитиң инек бүдүрүдүн бызааны меңди камгап алыр дөш социалисттиг чарышты аразында кал-барткан. Бо хүнерге чедир төрөө 33 баш инекте ол хи-ре бызааны өстүрүп алган-нар. Малга бээр чөм четир, сүт-биле хандырыла база эки. Оң уламдан чаа төртүтү-ген бызаалар меңди.

ИВИЖИЛЕРНИН СӨЗУ

Бракмы Токуда «Тоора-Хем» совхозтун Бедир фер-мазыны ишчилери чоокта чаа бүдүрүгө хураалыга чыгып келгенер. Олар СЭКП Тыва обкомунун IV пленумунун материалдары-биле тавышкан болгаш Тыва-ның бүдүрүкчү күштери улам ийи комп-лектиг хөгжүдөр дугайында партияның болгаш чазактың ада сагыш салышкыныга хары кылдыр тодарай планны-ны болгаш бектикен соци-алисттиг хүлээгелерин алы-ры-биле чыгып келгени ол.

— Онгу беш чылдың ийги чымыңы богазын арта башып ора, төртүр чүс баш мындагы оонаш-тыр 90 анайы алыр дөш планын кыяп мен. Комму-нисттиг партия болгаш Совет чазак анык Тыва республика дөш бо хи-ре сагыш салып турда, доо-рамында оңу хайтаргап отураар арга чок-тур. Ич-ингаш мен баштайгы хү-лээгелерим эде көрүп, чүс башка оонаштыр 95 анайы алырымын хүлээдим. Малчымын ийги байдалы амы үдө эки, муракчы-лар алганын мал чөм ам-да хой, ийи алаң солдон соо-сүмүгү элериң түгө бо-думдан хамааржыр. Улут Октябрың 60 чыл боду юбилейиң чылдыга кыя-м

даа кужеништиниктиг ажылдап турар болган, а мен өскелерим чылда кал-бас дөш шүдүрүгү айма-дарымын хүлээдим — дөш.

УЛУГ ОКТАБЬРГА АЛДАР КЫЛДЫР

БЕЛОРУС ССР. Мозырын нефть болба-зырадыр заводунун коллектитиң Улуг Октябрының 60 чыл оюна алдар болдурган күш-ажылчы элечкин чедишкенин чө-рудуп турар. Планын оонадалар чаа ажыр күөсөдирин турар. Юбилейни чаа чедишкенин-биле уткуур азын СЭКП ТН-ның кыйгырынга хары кылдыр

нефть болбазырадыкчылары бедиткен хү-лээгелерин алган. Олар ноябрының 7-ге чедир пландан артыкна барык-ла миллион рубльдиң продукциязын бээр деп шимтир-лээн.

ЧУРУНТА: Мозырын нефть болбазы-радыр заводу. И. ЮДАШТЫҢ фотогу.

Ужудушкунда — «Космос-897»

Чернин ээлчеглиг кылымал «Космос-897» спутнигиң 1977 чылдың март 10-да Совет Эвилелинге салып үндүргөн.

Космос делеминин шимчилелдерин үр-гүлчүлээринге көрдүнгөн эртем аппара-туразын спутникте тургускан. Аппарату-ра чогумчалыг ажылдап чоруур. Кээи турар информацияны таарыштырыла-саналга төвө ажылдап кылып турар.

ЭВИЛЕПДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

Оренбург областың А. Матросов аттыг «Ховоунуң малчы-нары бо хүнерде арбын саалды чедип ап турар. Олар ноябрь 7-ге чедир инекте-не үш муң килограмм сүткү саап алырын шимтирлээн. Киевчилерин уларып суугаар Орен-бург областың фермаларының ажылдакчылары юбилейиң чылда күрүгөге пландан ажыр 30 муң тонна сүткү саар хүлээгелени алган.

Хмельницкий областың алды чарык муң көдө специалис-тери хову ажылдарына белен болурунун шалгалдарын дужааган. Бо чазын областың тарылта шөдөрчө коллектары болгаш коллектар аразының механизастан отратталы бар дугайында үер. Оларын ууртукчулар тускай бе-леткеди эртин, тарылта үезинде ийиш шалычын коллектити-терин баштаар эргенин шалгалдарын дужааган.

Молдавияның чик үлетпүрүнүн өң Фугала бүдүрүгелерин түдүп турар туудужуларын болгаш элекчилериниң соци-алисттиг хүлээгелеринин өң чугула чуудун—Тирасполь-дун хөвөн-саазын комбинизының класталга бүдүрүгелерини үшкү ялчын хуусаа бетинде. Улут Октябрының 60 чылдыга чедир ажылдап киирер. Улустун хөгжөлө бараанынын бү-дүрүп үндүрер бүдүрүгелерге чаа күтүдериң тударың хуусааларын кызыр болгаш ажылдап киирерин дүргөдөр дөш Бүгү-эвилел социалисттиг чарыкчы элекчилериниң бирөөсү—ол коллектитиң чаа соругула ам ийиш Ол өгөдөлүшкүн СЭКП Топ Комитети бедир-биле үндөш.

«1976—1980 чылдарда ССР-ниң улуу ажыл-агыйиң хөг-жүдериңиң кол угланышкынында» Молдавияга хөвөн-саазын көстөр бүдүрерин дыка көүдөдирин көргөн. Ол со-ругалың кыды шимтирленишкан. Тираспольдун туудужулары болгаш пос-таавычылары «Хуусаа бетинде туттуган, ху-саа бетинде шимтээдир алган!» деп дозу-биле ажылдап ту-рар.

Каршин ховузуна сан талазы-биле үжөн доркту—«Авал-агый» («Ак адыр») дээр чаа совхозту тургускан. Чаа ажал-агыйиң өң үнелиг узанышкыч нары хөвөнни бүдү-реринге специалисастар. Баштайгы чымыңа хөвөн тарыыр 1000 гектар шөдөрүн ийегелдиг сугтарарын магалдаар медиоративтиг системалар-биле дөш. Чаагайыңды тутту-ган суурда келген кур-чержи хөвөңчелер чакы тарылтага сөөлүг бекеткелерин дооуп турар чедишкенилдерин шөдөрчө сөөлүг, ажыл-агыйда четчир техниканы тарыш-тыр хуулап турар. Олар Октябрының 60 чыл оюну чы-мыңда планда көрдүнгөндүн 500 тонна хой—2100 тонна бектик шынарды хөвөнни бүдүрерин хүлээгелер.

Ийигиниң мал ажылының республикада чаа адыры—кара-күл хой ажылы—Улут Калитың даг эдиктеринде чедиш-кенин хөгжүп турар. Шекни районун деңгелдеринде тур-гускан ажыл-агыйлар аразының каттыжышкыны Азербай-джанда бир-ле дугайында каракул хойларын өстөрө бер-ген. Сөөлүг ийи чылда бөкө Узбекистандан муң-муң кара ка-ракул хойларын чедирип келген. Улетпүрүг үнделинге база бир каракул ажылдыг комп-лектиг тудары бо районда доо-луп турар. Бо беш чылдың төчүмүгө чедир кара каракул хойларын баш санын мааза чүс муң чедирерин талейиле.

ЧАСТЫН ДАЛАШТЫРЫ

Россия Федерациязының чер ажылдагыларының ап бү-дүрүкчү хөвөнчелерин чакы та-рылга, келер дүжүт дугайында сагыш салышкыны-биле хоббашкан.

Ол ажылдары канчалар чо-руду турары? РСФСР ТСЗ-аппын динчээдинде алдыра, мартын эганиге чедир рес-публиканың коллектарында болгаш совхозтарында 48,5 миллион гектар черде хар маырындырышкыны чорут-кан, ол плантангынытан дый-дык хой, Курган, Омск, Но-военибск областтары, Ал-тай крайының коллектарында болгаш совхозтарында «акар тырлары» үрүтүчүлөшкөн. Ийида мехкаваторлар ийи-чүп хар тырларыны кү-чүдү тракторларыны ажылдап турар.

Хорундун үнүшүрүн өстү-рериниң, бүгү-ле тараа кул-тураларының дүжүтүпү бек-тирлериниң ийи-ла албан не-гелдене бола, хорунгө ор-ганист чедишкенилдерини төгеринге хемчээлин көүдө-дир болуур. Оларын үр-түр-нелдиг кылдыр ажылдары-нын талазы-биле байлак дү-жууга хой-хой ажыл-агый-лар дооштинерин, торф-мине-рал ховуларының, көмүстө-лөрүн бүдүрерин айлан таарыштырган. Республиканың ийи-тиниле шөдөрчө чүс миллион тонна амык олети сөөлүг чедирген. Ол ажылдары Бряск, Рязань областтары, Башкыр, Мордла, Чувашия, Мордла АССР-ниң, Кострома, Тула областтары чер ажылдагылар чугай мате-риалдарын хорунгө төгөр та-лазы-биле ажылдарын илер-гей күнөдирген.

Эртем-практиктиг конференция

Дуун, СЭКП Кызыл ховунонун хураалына, «Кы-зыл ховрайың бүдүрүгелеринге бүдүрүгелерин ажыкты чо-руун болгаш продукцияны шынары бедирлериниң оруктары» деп темаг эртем-практиктиг конференция болган. Ону СЭКП ховунонун секретары Б. И. Свинод ажыткан, СЭКП-ниң XXV сессиянын шимтирлерин амырдала боттардан та-лазы-биле ховрайың бүдүрүгө коллектитериниң ажылың дугайы чугаалаң.

Конференцияның теманыңа ийи-лектиң СЭКП ховунонун улутпур, транспорт кидизиниң өргөлчиси А. И. Григорьев, «Улетпур продукцияны шынары экижидериниң оруктары» деп ийи-лектиң хемчөр техника болгаш стандарттар та-лазы-биле Тывага куртайгаара лабораториянының начальниги Ю. И. Мингозов кылган.

Илеткедер талазы-биле болгаш ховрайың бүдүрүгелеринде продукцияны шынары бедирлериниң талазы-биле чо-руттууну турар ажылдарың дугайың Восводромунун чеди-ретон кылдырар заводунун директору В. С. Постников, седи-испекциянының начальниги Г. И. Балакина, автосетелге за-водунун директору А. М. Самойленко, даарылга фабрикасы-ның директору Т. П. Пурига болгаш оон-да өскелер сан-зынга чугаалаң.

ЭЛЕКТРОННУГ ДИСПЕТЧЕР

Тудугу эргелен башкарыштын автоматтык системасын аякка келтирген графика багуурун оң муң авто-биздер чык өөрүгү чоруу турар. Ол системаны Москва-га чедикширин биле хыял көргөн.

Тудугуларды аякка келтирүү транспорттун шымчакшынын чогуулаштыгы графика багуурун биле ЭСМ дүйнү-бүрү хай муң абоненттерден информацияны алыр. Ол медаларын арамында сандыкчаларын болгон чакыкчаларнын адистерин, кесектерин аттары болгон хокуккаларын маркалары, бүдүн чартык муң тудугу шымчакшынын хергеде турар крапнарынын саны болгон күчүзү кирген. Шак болгон хонук графика биле аякка келтирүү конвейерин иччар тургузуу, бүгү организацияларнын хелакшикеринин да-раалашк чоруун иччар чедик ач турар.

Москвоорүкөкүмүн эртем-шымчакшы салалгагы кол төндүн дымчакшы биле алыр, ол чорук монтаж аякка-ларын дүргөдөр, машиналарын эртер оруун 30 хуу кы-ыяр артымы берген. Боттарынын складтарына материал-дар шыгалаарында тудугулар хосталган.

Москваларыны дүргүлөгөн Ленинградта, Киевте, Ташкентте непереди тараткан. Ону болгон болгон нем-ец инженерлер база хоорай тудугулары чедикширин биле непереди бергенер.

(СЭТА-нын корр.).

МОСКВА.

ОКТАБРЬДАН ЧАЯТТЫНГАН ЧАҢЧЫЛДАР

«Бистин Төрүн чуртувустун наймысалы—Мо-сква, Октябрь революциянын кавайи—Ле-нинградтын муракчы коллективтеринин эгелекчи саналы биле... «Эң эки аяккалар, ажыкты чорук-ту болгон шынары бедилер» деп дозу биле ча-рыш калбарган.

«Октябрьлик социалист Улут революциянын 60 жыл оюну дуйгымда» СЭНП ТК-нын доктаалында).

МОСКВА. ССРЭ-нин Күрүнө шимчалынын лау-реаты Е. П. Федюнин башаткан «Мосстрой-транс» № 29 автокомбинатынын чолаачылар бригаданы ону беш чылдын ийги чылынн пла-нын 1977 чылдын ноябрь 7-те чедир күсседирч хулаагөн. Социалист Күш-ажыдын Маадыры С. А. Поповка байтаткан «Ленинотракт» 1101 автокомбинатынын чолаачылар бригаданы уткуштур планын база аякка келтирген. Ол коллективтер бот-боттары чаркы турар. Беш чыл планын хуусаа бет-тиде күсседир, техниканын септелге чокка чоруу-рун улгаттырары, кывар-чаар материалдарын кам-нап атыры оларнын күш-ажыкчы чарыжынын кол пегелделеринин чамдыкы ол болур.

ЧУРУКТА: № 29 автокомбинат чолаачыларынн демир-бетон кылдыларын № 4 заводунче рейс кы-ларынын мурунда турары.

В. СОЗИНОВТУҢ ФОТОЗУ.

(СЭТА-нын фотохроникасы).

ДЕЛЕТЕЙ БО ЖҮННЕРДЕ

ХЕРЭЭЖЕННЕР-ИДЕНКЕЙЛИГ КИРЖИКЧИЛЕР

ПРАГА. (СЭТА). Бистин социалист шимчакшы «чехо-lovak хероженеринин бүгү талаалы шудургу күш-ажыктын бедиле үлөш көргөн. Ол күш-ажык чокка чехословак шимчакшы бүгү талаалы хонжудуа биле хоору белги берге деп. Хероженеринин делегей хуну март 8-биле хол-баштыр Прага ордуунга болгон хулаа алышык үлөш биле чүе чугалааш, ЧНП ТК-нын Чингиле секретары, ЧССР-ин Президентин Г. Гусак медеткен. Заводтарга болгон фабрикаларга, көдө аякка-агыга, проолаларга, салыкта, кадык вангалар системасына болгон өскө-дө адыларга хероженеринин күш-ажыктын түнөштерин биле биле үлөш көргөн турар биле. Аяккалар тер бурзулге бистин хероженеринин чехословак шимчакшы хонжудуа биле боттарынын салыкшыларын кирип турар. Нийлел амдыраалына, партия болгон хой-шынга организашыларын, үлөш конжеттерин, хоолу үндүрер организашын аякка-торууда биле бистин күрөшүлөшүн позитивтик аяккалар кылды болгон чехословак улустун аас-кейинтик амдырал дөш ону боттаандыр дөш демсөөкүн турар бүгү-ле чедире чехословак хероженеринин улум-на өңү турар киржиктеги биле бедиле үлөш турар биле.

Чехословакияга социалист шимчакшы тургузушкуну үлөш революстүт демсөөдөн болгон революстүт чартыгыларын бүгү төөгүзү шимчакшы бүгү үлөш чүдүлери тургузууларга хероженеринин иденкейлик кир-жин келетин, олар болга чан шимчакшы үндөшүнө бирозо болур дөрүн хероженер көргүскөн деп, Г. Гусак ошалаан медеткен.

Октябрьлик социалист Улут революциянын ошалаан төөгүн дүргүлөгөн, бистин күрөшүлөшүн дүргүлөгөн күш-ажыктын кирге бүзүтү эргелерин болгон хосталгаларын, хероженеринин деп эргелер байдалын чүгө социализм магалдылар дөрүн хероженер турар деп, ол чугалааш.

Ийке төрөлетешинин төөгүзүшү төөгүзүт эргиле болгон Улут Октябрьлик 60 чылды биле медеткен эргилер биле деп, Г. Гусак улумчалаан. Ол болуштун совет херо-женеринин байдалын үндөшүн биле база өскөрүлө, бүгү де-легей революстүт күштерин, депшидеги хероженеринин демсөөкүн ошун кирикти үлөш-чөккө болгон. Иччаш биле 60 чылга болуштун баймырамыска мпшак, депшидеги бүгү икжлеринин баймырамыска мпшак бел-леткен турар биле.

Амгы үдө Чехословакия дүргө хонжун оорар, бийик бол-гон чыгы аай күрүнө болур деп, Г. Гусак ошалаан дем-еткен. ЧНП-нин болгон күрүнөна политиканы улустун кадык массалар, чурттыктын чонук хейи чүдүлү-зүнү көргөн болгон дөшөк. Совет Эвилел биле болгон социалист өскө-дө күрүлөр биле бузуубас наймыралга, кады амдыраалыга болгон өвилелде үндөшүлөшүн бистин чуртувустун даштык байдалы база бийик.

Намибиянын чдуну деткөөн

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Нами-бия дуйгымда айтырыгы ИНО-нун колонизациям ууткаар талаам биле ком-тедиге чугалаашык көргөн ол чуртуу дүрүн чок чеге эжелен алган турар Претори-ини өңү-чүрүм биле ону дөш-түн турар империалист бө-дүктөрүн болгон Барым чүктүн монополияларын арамында нем-буруулу сү-зүнө киленит буруу шака-лы болгон.

Барым чүктүн сай-хоо болгон шераг дууламчымын-га база детимчезинге дай-ны турар Форстерин өңү-чү-рүмуну Намибияга болуун теригдешинин мөңгөкөдөр дөш орадалымчымын ком-теттик хуралынын кириш-кисери шимчакшы биле бу-руу шапкан.

Африканын муруну чүгү-дө тургустунга ошалаан байдалын буруулу болга, Барым чүк күрүлөрүнүн өмөчү биле бийик үлөш-түн хосталышы болгон хам-ла-рышас чорукчу тура соруу чүгө хероже албайн турар

Шудургу болгон маадырлыг чорук

БУХАРЕСТ. (СЭТА). РСР-ина Күрүнө Чоулдунин ба-кымыга даштык болгон румин журналистерге парла-ла конференцияны март 10-да болгон. Аякка РСР-нин Пре-зидентин Н. Чаушеску үдө чугалааш.

Румынияга болгон бойдус халаамыга — тер шимчак-шы Бухарест болгон рес-публиканын төс уездери та-варышкан деп, ол чугалааш. Эң-не улут котаралга Буха-рест, Зиния, Крайова, Плов-дич хоорайлар таварышканар. Март 10-да сан-мөңү өңүрү ал-мырга, 4 муң аякка башкалар үрелген, оларнын хой кезин Бухарестте. Барым 12 муң чурталга башкалар үрелген

болгон чуртаарына тавары-шыс. Уеттирүүн хой санын бүдүргө чедире үрелген, оларнын 200 хирез амдык сонсодир уектура таварышкан. Хой бүдүргө чедиринге авиариял болуулаан. Көдө аякка-агыга эң-не улут котар-алга ма аякка таварышкан. Чү-чү фермалар үрелген, эзоп кам он муң баш мал өлгөн. Удус аякка-агыга дивити котарал алды мард лей аяк берген.

Кижилерин амгы-тынн камгалаар, хоорайларда бол-гон көдө суурларда амды-ралды болур-чоругу биле тургузар, бүдүргө болгон албай чедиринин аякка кам-нап эгерлеринин талаам биле чазакты болгон партиянын

Дерзилээшкнге удурлангышкын

ЛОНДОН. (СЭТА). Согу Ирландиянын полиция устак-тырына тугуттарыннын эртерден турарын дуйгымда дындагылар хой-шынга хашы килеңдешинин болуурун. Ол дуйгым истен-кыларын болгон буруулу-ларын алалаарын Согу Ир-ландия Дерри графтовонч

католикт өшкөсу Эдуард Дэйл негөн. Согу Ирландия-нын полиция началынн Кен-нет Уильямс эрге-хулаа-штын дүкүрүн парламен-тинге кейигүнү Фрэнк Мгуайр негөн. Тугуттарын баймсаар үдө күчүзөшканын эргала-рып аяккалар турарып «дөдө

чедире биле турар деп, Согу Ирландиянын Социал-де-мократтык дөшөктөш пар-тиянын медетешинде чугалааш турар. Ийке аякка күчүзөшканын буруулу шимчакшы албайн турган, алган өңүлөрүн мөң-хоогу сүд чорудууларынга херети кылдыр аяккалар турар деп медетешде айткан.

Болуңу эт-хорөгөннн өскө-дөн кижилерге дуа көргү-дөр кемегерин алган, бо чы-лын Бухарестте шалаан аякка 5 муң квартираны немой дүдүргө аякка-хорөгөннн үдү-рүн: 80 хуу чедир үрелген Зиния хоорайн дозуу биле болгон турарып.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

Амгы үдө чурттын барым бүгү хоорайларда чор шим-чакшынын уркуктарын чыгалган. Бухарестте ол аяккалар ай-дө улумчалааш-каны бүрүн биле тугуттары дөш Совет Эвилел турарып турар.

ДИПТЕРДЕН МЕДЭЭЛЕР

ПРАГА. Чех болгон даштык ком-позиторларын чогаалдарын күсседир Чехословакиянын камеринг оркестрери, соли-стери база дирижерлары бо айнын дургузунда делегейин чорбик турттарына ботта-рышык уран чуртуу соңу-рдагы көргүзөр. Ол-ла үдө Чехословакиянын наймыс-талына 13 күрүлөш келген күсседиктеринин оюн көр-гү-зүлери болур. Иланын Совет Эвилелдин, Венгрияда, ГДР-ден болгон социалист өскө-дө чурттардан барган уран чүгө мастерлерин Прага сөнөшүлөгө хой оюн көргүз-гүлери кылар.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЛОНДОН. Чурттуу күш-ажыкчы ма-скаларын эрге-ажыктырмай улуз котаралм таварышты-лар турар «социал контра-кттар» политиканы чок кы-лырлык даштыкларын ливе-нал профсоюзунин Шотлан-дия салбарынн президентин М. МакГух Велкобритан-иянын чавалдан негөн. Улут капиталдын дөшкүн тур-рары шимчакшы боттаанды-рына чазак биле кады амдыраалык чоругу турар тред-юнионларынн Британ конгрессинин улуттуу аякка чөптөшканын тургузу «Светлай майнер» сөткүдө нарлан үдүргөн чугаашы бо буруу шапкан.

ЧОННУҢ КАДЫ ДЭЭШ

Ажылчы чоннарның чагай чорунуң болгаш кадыкчылыгы дугайында сагыш салымчык совет күүрүениң кичээлинин төнүгө кезеде туруп келген. 1925 чылда-ла ВЦИК-тин Күш-ажыл камгалаының Бүгү-эвиледин топ эртем-инженер институтун тургускан. Уаусе ажал-агылдың аны-бүрү адырларында, бүүдүргө чөлдөрүндө, албан черлеринде бүрүтүлгөн байдаларны иштетүүдө өөренип көрүп, медицина таламы-биле оларның үнөмдүүлүгүн кылып, күш-ажылдын эң дээр байдалдарын хандырычыче уланган санитар-гигиена болгаш организмотехниктиг хемчегарин ажалдан кылып келген.

Аймакка таварышпаанын аргаларынын айтырларынын таламы-биле үнөмдүгү сүмелерин болгаш санааларын институтка ажалдан кылып, Улетпүр чөлдөрүнө ветинация болгаш аэродинамика таламы-биле, радиация болгаш техника таламы-биле аймакка таварышпаанын аргаларынын улетпүр гигиеназын база эргономикамын, акустикамын болгаш бүүдүргө чөлдөрүн чырыктыгызын ажалдан кылып келген.

Уаусе ажал-агылдың аны-бүрү адырларында, бүүдүргө чөлдөрүндө, албан черлеринде бүрүтүлгөн байдаларны иштетүүдө өөренип көрүп, медицина таламы-биле оларның үнөмдүүлүгүн кылып, күш-ажылдын эң дээр байдалдарын хандырычыче уланган санитар-гигиена болгаш организмотехниктиг хемчегарин ажалдан кылып келген.

Аймакка таварышпаанын аргаларынын айтырларынын таламы-биле үнөмдүгү сүмелерин болгаш санааларын институтка ажалдан кылып, Улетпүр чөлдөрүнө ветинация болгаш аэродинамика таламы-биле, радиация болгаш техника таламы-биле аймакка таварышпаанын аргаларынын улетпүр гигиеназын база эргономикамын, акустикамын болгаш бүүдүргө чөлдөрүн чырыктыгызын ажалдан кылып келген.

Иститутт эң-не чаа дөргө-биле чепсегенген. Ында 12 лабораториялар, стандартизация, эртем-техниктиг информация, редакция-ном үндүрүр чер квалитеттери болгаш шенеледе кылар мастерскаяларыг тускай конструкторлар бюрозу бар.

Күш-ажылдын аймакка таварышпаанын аргаларынын болгаш гигиеназын таламы-биле делегейин информация төлү-биле институт кады ажалдан кылып келген.

ЧУРУКТА: газ дозуну бүүдүрбээниң лабораториясында. Уаусе инженер О. П. Бабурованың (солгай таламында) болгаш эртем ажалдагычы Г. Г. Лукьянованың институтка ажалдан кылып херекселдин чанында турары.

В. КОШЕВОНУҢ фотоу (СЭТА-нын фотохроникамы).

СОНУУРГАКТАРГА

ДАЛАЙ МУЗЕЙИ

Клайпеда чогууда, Курск шенезде, ортакка вектерини шивээниң чаартып кылар музейге кирген кижини, далайла болгаш океанын аны-чорук-даа кылып боур.

Ук музейин тулар таламы-биле эгелектер-республика-дын эртемденери башкычыларын дуаамы-биле бистин чурту-туеуэри эрктирери чуп чыдар делегейин океанынның болгаш далайларынның ховар дөң дирг амытанарын ыг-танар.

Топ башыга аны-бүрү кораллар, активялар, медициналар болгаш океанын оск-даа дарг амытанары-биле додур-туган акварумнары салыр. Ук башына долгандыр бадыктар болгаш оск-даа амытанарга таарымчалыг болгаш дөң далай суу-биле додуртуунун бассейни амытанар. Шивээни долгандыр каскан, оу суг-биле додуртуур. Анаа төлөтүр болгаш мориятар «урттар».

Шак од дирг амытанар-биле чөргөштор далайга акцидаришкын хөгжүдүрүш аалчыларга тааныштырга акцидаришкын база дөргөтөр. Анаа хемелерин, шаруштерин, шароохтарын болгаш аны-бүрү үдө акцидаришкын кылып турган херекселерини база кирир. Эртемде Литва-нын башкы тулар флорунун баптагы судоллары база ь тур-туантар.

А. ПИШИРАС.

АРАВЫСКА ТУРБАС УЖУРЛУГ

Бистин чуртувуста күш-ажыл кылып шыдар хамааты кижин бүүрү боудун мергелдейиң алы-биле колаз ажал-агыл-ын, бүүдүргө чөлдөрүнүн аны-бүрү адырларында, албан организация чөлдөрүнө ажал-дан турар. Кандыг-даа ажал бисте хундүткелдиг. Шында-ла күш-ажыл кижини кааскар дээр-ле шын. Күш-ажыл-биле алдаржыл, мактадыл чорурлар бисте кайы көвей. Ынд-дыг-даа болза нинтиледе ажалдыг ажал кылбас, өскө кижилерин күжү-биле чурт-таксар ий-чаныг кижилерин бистин аравыста чок деп бол-бас. Ажал кылбас, ажалдан оспаксырар, эвник амырлар-дылар кижилер арагалан, ин-тинин очу-хорегини оорлап, когарая чедирип, харын-даа өскө-херек үлдөткөнүн кылып кылар. А чамдык бүүд-үргө чөлдөрүндө ажалдын аны-бүрү адырларында кылып кылар. Ынд-дыг-даа чөлдөрүнүн кылып кылар. Ынд-дыг-даа чөлдөрүнүн кылып кылар. Ынд-дыг-даа чөлдөрүнүн кылып кылар.

Майгасталчак амырлардыг кижин чер-чөлдө иштиги херектер органианын илереткич. Ол кижиге үстүлдө айткан доктаал баугар бир ай иштиг-де ажалга кирип, турмуучу алыры-биле санындыгыр бээр. Бир эвек берген хуусаамын иштинде ол кижиге ажалга кирип албас болза, баа катан бир ай иштинде ажалга ывал-ла кирип алырының дугайында санындыгыр, хоунун үжүк алыр. А бир эвек оон соонда ажалга кирип албас болза, иштиги херектер органианы ол кижиге хамаарыштыр кеземче херек оттургаш, ителген чорудар.

Майгасталчак амырлардыг кижилер-биле ажал чорудар херекке хоорай, район болгаш колаз Советтерниң киржалгези уаусе. Ынд-дыг-даа чөлдөрүндө ажалга кирип албас болза, иштиги херектер органианы ол кижиге хамаарыштыр кеземче херек оттургаш, ителген чорудар.

КОМЕК ХӨЛДҮҢ ТЫВЫЗЫ

Туркменстанын барын таламында кургак ховуда Комек деп хол гидрологотарга элденгит тывыздык болган. Бо ханы эвек ховдун дүңдөү температура 30 градус изиг, а кырында үстүлөс градус чедир турары кайтамчы.

Мындыг «тывыздык» көргөш, эртемденер-сугунуң додун ооскортор кирип аныг чыдар суглар бар боор деп дауу-болду турганар. Ында-даа ишчиледе үзүндө од даан бо-дешкыштер бадыктаттырмаал. А холдуң кырында чөлдө-чөлдөшкү суу бар болгаш соок, а дүңдөү хөй-хөй рассол бар болгашында мындыг изиг температура бар болгашы илерет-тинген. Хунун чымыг херек сугунуң кырында болаарга, дү-ңдөү дүңгөн болар болгаш доктаамал температура аны-бүрү тургузар болар. А дүңдөү сугунуң дөңдүрү аны-агыг болгаш од бол-боттары-биле баа ховушпаа толаран.

Бойдушту кайтамчыгыш шыдар сөвөрдө оордотуг магалаш-ты бүүдүрү, кижилерниң эмендерине ажалдыг адууларын тургузу берип турар. Ол эмиг магалаштарын курлавыры муң-мун кубометр чедир турар.

Б. МИРТОВ.

МЕРГЕЛДЕЙГЕ ЧАГАА

Хундууг Мергелдей! Амырларга таварым бээр чамдык «тепестериниң чайдларыныг» оон дуаамы бо-ла херектег бээр бис. 1976 чылдын декабрь 22-деги «Шы» солууга «Мергелдейниң буадуунга» «Ыраак суурда» деп эгелг иш-гүмүчүлөрдү материал парла-тынган. Боудун чурттан турары суурун кым-на багтас-саар боор, мында-даа ажал-ды, хандырылда бар чөлдө-териниң ыды ыгал-ла бижиктин-номчаш, совхоз дирекциямын таламында аны-бүрү адыр-дыг хемчегар алыр боор дээр-гизде У. Шыныан Хол-Оюк суурун чурттагычылары шы-тан.

Шына-ла солууга од мате-риал парлагышкан соонда 4-

ТҮҢНӨЛ ЧОК ДУЖААЛ

де хонгада, совхоз директору И. Балчыт-оолдун ач сагыны № 263 дуаал сохостун-даа, Хол-Оюк суурунуң контора-зында даа астына берген.

Ол дуаалада мында дөң: «...Совхозтун У. Шына салы-мы-биле ажалдыг чонуну ар-жыктыгыш акцидаришкын-биле чык соортур № 17-03 таксини неделиниң вторник, четвер хунеринде доктаамал чоруд-дун эгелээр».

«Ол-ла болгай. Ам амыраан бис»-деп салдыгыш чонунуң чугаала-ла иштиги болган. Ын-чалда-да, директорунуң ду-жаала (оон дүңдүрүндө-ла ку-рүстүмөкөз). А конторада ас-тынга од дужаал ам-даа тур-бушаны, у. шынаажылар

Дарга, март 13-те, кышты үдээринин байырлалы хоорайның парыгына болур. Эгелээри 12 шакта.

А. ООРЖАК, Кызыл хоорай прокурорунун оралакчысы.

ХОВАР ХӨРЕК ДЕМДЭЭ

Эртемденер, А. С. Пушкинниң чус харлаар соуну бүүдү-дүнде, кылдыгын ховар хөрек демдөө Петрозаводскда эмиг В. Пушкинниң шыгсамырычыче кирген. Ук хөрек демдөөн төрада камгала хөвирдиг кылар хөлдөрүн кылат, шү-дүчүлүгү ат, фамилиязын эге үжүктөрүн славян бижик-биле бижээш, «1799», «1899» деп ийи санын база өкн каан болган.

Ону кым кылаткы деп айтырдыг харым тывыздаан. Ону дөңдөү көрөм кижиниң айтырымда Пушкинниң Михайловск суура музейиниң гол камгалачысы С. Гейченко мырлар харымдаан: «Музейде шыгзамынын турар коллекцияларда мындыг хөрек демдөө чок. 1899 чылда ол бижилеги кирип-тиг турар кижилерниң фото-чурттарында ишчиледе, эл тывыздаан».

А. С. Пушкинниң Ленинградта Бүгү-эвилед музейиниң эр-тем ажалдагычы И. Февзуктун бодалы-биле алырга, хөрек демдөө 1899 чылда Москвага Пушкинни орунуктуган Сяв-тор хураанын болгаш од бижилеги байыраалга кириги чөвөр делегейин хундууг аалчыларында тывыскаан чады-с деп турар.

Мичалда-даа ол ховар хөрек демдөөн Ада-чуртун амынчы Уаусе дайынында киржикчи В. Кузьмин эдилеп турган деп сугар анына берген. Ол дык хөй чыл дүңдүрүндө Пушкин далайрында чөлдөгү башкылар чоран кижилер. Кузьмин-ниң ырач төрөдө ол эдилеп хөрек демдөөн чөргө казып турган тып аламын тайыбырлар турган. Чугае бөрта кел-тиш, оон төөгүзү шымыдып болту деп улазып чугалар.

И. МИЛОВ, (СЭТА-нын корр.).

Мергелдейге чагаа

Хундууг Мергелдей! Амырларга таварым бээр чамдык «тепестериниң чайдларыныг» оон дуаамы бо-ла херектег бээр бис. 1976 чылдын декабрь 22-деги «Шы» солууга «Мергелдейниң буадуунга» «Ыраак суурда» деп эгелг иш-гүмүчүлөрдү материал парла-тынган. Боудун чурттан турары суурун кым-на багтас-саар боор, мында-даа ажал-ды, хандырылда бар чөлдө-териниң ыды ыгал-ла бижиктин-номчаш, совхоз дирекциямын таламында аны-бүрү адыр-дыг хемчегар алыр боор дээр-гизде У. Шыныан Хол-Оюк суурун чурттагычылары шы-тан.

Шына-ла солууга од мате-риал парлагышкан соонда 4-

Түңнөл чок дужаал

де хонгада, совхоз директору И. Балчыт-оолдун ач сагыны № 263 дуаал сохостун-даа, Хол-Оюк суурунуң контора-зында даа астына берген.

Ол дуаалада мында дөң: «...Совхозтун У. Шына салы-мы-биле ажалдыг чонуну ар-жыктыгыш акцидаришкын-биле чык соортур № 17-03 таксини неделиниң вторник, четвер хунеринде доктаамал чоруд-дун эгелээр».

«Ол-ла болгай. Ам амыраан бис»-деп салдыгыш чонунуң чугаала-ла иштиги болган. Ын-чалда-да, директорунуң ду-жаала (оон дүңдүрүндө-ла ку-рүстүмөкөз). А конторада ас-тынга од дужаал ам-даа тур-бушаны, у. шынаажылар

Мелебидение

МАРТ 12-ДЕ

МОСКВАДАН

10.00—Медведер. 17.00—«Дирг амытанар делегейинде».

10.10—Эртемги гимнастика. 18.00—Хоккейге СССР-ниң чемпионнады ЦСКА — «Трактор». В. И. Ленин аттыг Тон стадионуна Спорт ордундадан дачыдылган. Чалсаларда «Спортлото» тиражы болгаш меддөөр.

12.00—«Чурукчулар дугайында». Микеланджело. 20.15—20.25—Чалсар.

12.50—«Бойде болгаш кижиге». 21.00—«Толд алаан келди». 20.25—«Петлар болгаш Кызыл-бүртүгөш». Мультифильм.

13.20—«Толд алаан келди». 20.45—«9-ку студия». Политиктиг тайыдырдык Валентин Зорин эртер-рер.

14.55—15.05—Чалсар. 21.45—«Ийи кааптан». Хөй сорялыг уран-чечен телефильмин баптагыл көрүдүргө. 5-ми сеп-тилд.

15.05—«Халды-пара-биле хундуулар». Филм-концерт (А. Яшинниң чогаал-лары буугар).

16.15—«Калыкшы» програ-манын поттазы.

16.45—СССР-ниң улустун ар-тына А. Ведериков ар-лаар. Программанында чугаалан көрүрөм.

Обыкниң—кижигин боуду-га элек арзыгыч чусе чо-гаал.

Писаренко—оларын эрес-димиңге адырган тургулаан мен.

Шелье—мөй база... Кайы хире-даа үр эртек болза, аар кем-хөрек үдө-дөшкүнүң дөң оларын кижиниң угаан-болды эришоп шыдаас. Суд үш кижиниң шуптузун дөңдөү хемчег-биле-нип олуур деп шивтениң чарлапканда, аала адыш ча-дыкыны чыгыланы берген.

Валуи районунда акы-дүңи хөрдөр эидерик. Чайн-даа, кыжын-даа оларга совет кижилер кээп турар. Бистин турас-каалымын болгаш шыкмын-дымын ол черлерин судун салыга-даа көргүскөн: Валуи районунга тырттырган, бүүрү-дөдө-кино-чуртуу суд чо-рудугазына көргүскөн. Ша-жыктыгызын холдулаан өгөтөн кижилер ам-даа кижилерин бодаларында, ажал-ды хөрдөндө чурттан чорур. Эрес-мадырдыг чоруктун болгаш Төрзүн чуртугун шыкмын-дым үлгер-чөккөн оордан ап ту-рар.

О. МОСКОВСКИИ, И. ПОТЕРЯКОВ, СЭТА-нын тускай корр. Белгород—Москва.

Шивээ дег турган арга-арыг

ССР-ниң Министрлер Човүдөлинин чанында Күрүениң аймак чок чорук комитетиниң Белгород область эргеле-алын ажалдагычыларын дилеп шыкпаны, Төрзүн чуртун үш өскөрдүкчилерин судлары Белгородка доозу-ган. Ада-чуртун Уаусе дайынын чыдарында уаусеги өжөө ишекчилерин гитлерчилер-биле мадырыг дем-селешин хөй-хөй тодарыдагалары судун чорудугазында илерен.

Бистин чуртувустун карта-зында Валуиун арга-арыг чыга эскерткелер чыга погаан дилениде болу берген көстүп чыдар. Оон узуун он ийи, а калбаа 6—7 километр. Ынчал-ажок Топ кара хөрдүнүг чө-рүн ховуларынын ортузда ол азырлар бичин погаан ортуукучаның 1942 чылдын январь-ноябрында 1943 чылдын июль-август чедир чү-дээ эртин шыдаас партизан шивээни болуп турган. Гитлерчилер Валуи ар-ганын, оон партизанарындаан угаан-кут чок коргуп турган. 1942 чылдын октябрьда үн-дүрүн, эжедекчилер шиве-лерин таламы-биле дужаалдан үзүндү бо:

«Хөй чөргө чидирг болдура-рындаан чайлаар толоде, чы-гыс-даа солдат разведка кы-

бөлүктү тургузуп алган.

Херек кырында чогаан шив-еэниң күжү чыга бекем да-йынычыл болган. Мурнууда МТС директору турган Т. П. Говоровтун 30 кире кижилер отряды бер лагерге турган. Ол бола, дайынын шивеагыр-нын тыгында демисел чоруд-ды-биле артып калган, мур-нууда партия база совет ажал-дакчылары турган кижилер, колхозчулар болгаш башкылар чүе-дир. Оларын шивеагыда чыгыртыгын турлаанда үш километр хире ырак чөргө Со-вет Армияны офицерин, ам Черкассанын селдистидун ректору, Совет Эвилелинин Маалыры Александр Василь-евич Ткачовга баптанган өскө бөлүк «бизжылыгыш» алган турган.

Шаажымакчыларын бир ду-гаарында Ткачонун бөлүк маңдыкчылар биле уткан. Туз-чуушкун кытыгып үнгөн. Ын-чалдажок камгалагыш алган-нын таламында адыкшык чоруту оожугар эгелээр. Гит-лерчилер лагерге каза буу-лаш, фашистер ол хире улут

гитлерчилерге ол таламы-биле иденкелгил дуулажып турган. Фронт чогуунуң дилинзеги шаажымакчы үзүлдөткөргө мурдун турган ГОП-725 дээр чөлдөгү полиция олар эки ту-рамы-биле кирип алган. Ол өскө кердикчилер дагыракты кү-дөң алган, гитлерчилер депти кеткен, боо-чөпкөк чок элээ кыч чус совет патриоттарыны тударында болгаш уузткаары-га шүүт киришкен.

1942 чылдын ноябрь 24-те бидук туртуган кижилерин адын өлүрери-биле фашистер алаш чоруккан. Оон мурнууда хун партизанар Тимоново суурга полиция уаусетунуң чы-ча шакпан турган. Ынчантан өскө өжөөни алыры-биле суур-гун чурттагычыларын суд бо-гуш истеге чожа-ла, «ына-ныч чок» дөң уузуктан турган ош Шаажымакчылар олар-ны дискек кырыга олуурны дужаалан. Оларын мурнуга баптарын мөгөйтү согурун деп күзөп турганар, ынал-да-да кижилер дискек кыры-га олуур сөгүрүвөн. Эршээл дилеп чашырылган орунга: «Партизаннар бистин өжөө-нисти өгөн алыр!» дөң кыг-гыч чыгыланы берген.

Тимоново суурун чуртта-гычы Андрей Назарович Ката-сонов амы-тыгыш үчүп болур турган, мында-ла айылым херекке алган. Партизанар-

гаар

Бөгүн республикага болгаш Кызылга жөкүп турган буу-таар, чамдык чөргөргө бысан хар чаар. Хаттын күжү секунд-даа 3—10 метр чедер. Агар-шын температураны барымл-райтошарга 2 градус сооткан 3 градус чедир чыдыр, өскө-дөргө 2—7. Кызылга 2—4 градус соор.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

МАРТ 12-ДЕ

«НАВЫГАЛ»: «Эрги боо» 9.00, 10.45, 12.30, 14.15, 16.30, 18.25, 20.40 шактарда.

«ПОНЕРА»: «Чалбыштыг чаш пазы» 9.00, 10.30, 14.15, 15.45, «Чоруу чогуунур эрлер» 17.15, 19.00, «Туларуу көор» 22.00, 20.45 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Боронун уаусе жууралы» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Малиновкага болган кула» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.